

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Druk: Drukkerij „Steenbergen“, Slotlaan 220, Zeist

H. AMELINK — LANGERAK

Gezag in de gemeente

In de uitgave van het N.B.G. staat boven dit hoofdstuk het opschrift „Rede tegen de schriftgeleerden en Farizeeën“. En dat is in het algemeen een niet onjuiste weergave van de inhoud van dit hoofdstuk.

Toch begint de Heiland met te zeggen: „De Schriftgeleerden en de Farizeeën hebben zich gezet op de stoel van Mozes. Alles dan wat zij u ook zeggen, doet dat en onderhoudt dat...“

Het woord schriftgeleerde treffen we in de H. Schrift voor het eerst aan na de ballingschap. Ezra, de priester, wordt zo genoemd. Ezra 7:6,11. Het wordt in het joodse leven een bepaalde stand, die zich toelegt op het verklaren en toepassen van de wet van Mozes. Ze hebben zich gezet op de stoel van Mozes. Op de kathedr, staat er eigenlijk. De leerstoel.

Mozes was de grote wetgever.

Zij wilden het volk onderwijzen in de lijn van Mozes. Zijn werk voortzetten. De kanttekeningen op de St. Vert. zeggen bij vers 2: „zij zijn daartoe geroepen en gesteld om de wet van Mozes het volk voor te lezen en te verklaren.“

De Heiland erkent hier hun gezag. Wat ze zeggen moet „onderhouden“ worden. Een woord dat betekent: vastklemmen aan.

Wil dat zeggen dat de Here Christus alle voorschriften van de schriftgeleerden voor Zijn rekening neemt? Nu dat is niet het geval. Dat is b.v. wel duidelijk uit de verzen 16-22, waar een bepaalde eedspraktijk — uitleg van de wet van Mozes — als voos aan het licht wordt gesteld.

De vraag doet zich dus voor: waarom zo de nadruk gelegd op het doen wat zij zeggen. Hij neemt hier eerst ieder misverstand weg als gold Zijn oppositie tegen deze heren de wet van Mozes zelf of het gezag onder het volk Gods zelf. Voorzover zij inderdaad de wet van Mozes, heet het O.T., voorlezen en juist verklaren moet al wat zij zeggen gedaan worden. Als ze het juist deden waren ze

MATTHEÛS 23:1-12

dan ook dienstbaar aan de komst van het Koninkrijk.

Onze tijd is nogal anti-autoritair ingesteld. En dat is geen wonder, als we zien hoe vaak er van het gezag misbruik wordt gemaakt. Maar we moeten de Heiland toch niet voorstellen als de grote revolutionair, zoals men tegenwoordig zo graag doet. Hij komt wel om alle dingen te herstellen, om alles wat verdorven is weer goed te maken, maar dat wil niet zeggen dat hij tegen „het gezag“ is. Ook in de gemeente niet. Juist nu hij een strafrede gaat houden tegen het bederf van de gezagsuitoefening, is het goed om vast te houden, dat die strafrede niet het gezag zelf geldt. En wat er nu ook in de overgang van oude naar nieuwe bedeling veranderd moge zijn — mondigheid van de gemeente — de aarde en de bedoeling van het gezag onder Gods volk, de gemeente des Heren, mag niet ontkend worden.

Het gezag in de gemeente is toevertrouwd aan de ouderlingen. Gewone mannetjes. Met alle mogelijke nare eigenschappen soms. Maar als we niet verder komen dan dat te zien, dan berooft men zich van zegeningen des Heren. Paulus zegt tegen de oudsten van Efeze: „Zie dan toe op u zelf en op de gehele kudde, waarover de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, die Hij Zich door het bloed van Zijn eigene verkregen heeft“ (Hand. 20:28). „Gehoorzaamt uw voorgangers en onderwerpt u aan hen, want zij zijn het, die waken over uw zielen, daar zij rekenschap zullen moeten afleggen. Laten zij het met vreugde kunnen doen en niet al zuchtende, want dat zou u geen nut doen“ (Hebr. 13:17). Zo zouden er vele plaatsen uit het Nieuwe Testament genoemd kunnen worden.

Intussen valt in dit schriftgedeelte de nadruk op het bederf van het ambt. Dat deed zich op schrikbarende wijze voor onder Israël. En het staat tot onze waarschuwing opgetekent. En dan wordt het bederf van het beste het slechtste. Waar de gezagsdragers in de gemeente niet Gods heerschappij willen dienen, daar gaan ze hun eigen heerschappij vestigen. Dan worden ze autocraten. De schriftgeleerden en de Farizeeën zoeken eigen eer en macht. Heel hun godsdienstigheid is dienst aan eigen zelfzucht. „Al hun werken doen zij om in het oog te lopen bij mensen“. Ze maken hun gebedsriemen breed en hun kwasten groot. Onder gebedsriemen zijn te verstaan de bij het morgengebed aan het voorhoofd en de linkerarm, met riemen bevestigde kleine kokertjes, waarin een kleine perkamenten rol was aangebracht met enkele wetswoorden“ (K.V.). De vier wollen kwasten moesten door iedere Israëliet gedragen worden om hen steeds weer te herinneren aan de goedheid Gods voor Zijn volk (Num. 15:38).

Maar de herinneringsteken van Gods genade worden merktekenen van de ijdelheid. Deze levenshouding bepaalt ook hun ambtelijke werkzaamheid. Ze worden onverdraagzaam. Ze schrijven veel voor, zo veel dat het niet te dragen is, maar zelf roeren ze die niet aan. Ze vonden in hun gemeenschap zelf altijd weer wegen en middelen om zich aan eigen voorschriften te onttrekken. En alle juk, dat niet het juk van de Here Jezus Christus is, is onverdraaglijk. Wie zijn eigen hart kent en wie de kerkgeschiedenis kent, weet dat dit een zonde is die dichtbij de deur is. Macht en eer losgemaakt van de Here Jezus, werkt als een verdovend middel. Men raakt eraan verslaafd.

De Heiland vraagt dan ook van Zijn discipelen een totaal andere houding. Zij zijn de toekomstige ambtsdragers. Ze zullen ontvangen de sleutelen van het koninkrijk der hemelen. Maar ze mogen zich geen rabbi laten noemen. Mijn Meester. Want één is Uw Meester. En ge zijt allen broeders. Ze zullen zich ook niet Vader laten noemen, want één is Uw Vader. Ook geen leidlieden, want één is Uw Leidsman.

Het is verwonderlijk hoe steeds weer het verlangen naar een „leider“ optreedt ook in de kerk, vooral in tijden van verwarring. Iemand die „gezag“ heeft, moreel en feitelijk. Die de weg wijst.

Maar dan geeft men eigen mondigheid prijs en wat nog erger is, men vergeet heel duidelijk dat de Heiland het hier nadrukkelijk verboden heeft. Tegen Zijn geboden mogen we niet ingaan.

Het wezen van het ambt is de dienst. Dienst aan God en aan de naaste. Men moet geen mensen stijven in de machts-honger en honger naar eer, die in elk mens hart leeft. Iedereen vindt het vleiend om een „leider“ te zijn. Iemand, waarnaar anderen luisteren. Nu mogen we wel naar elkaar luisteren en er is gezag ingesteld in de gemeente, maar er is een gevaar aan verbonden. Als we de eer die alleen aan God toekomt en aan de Heiland, aan mensen geven. Dan breekt de hiërarchie baan in de gemeente.

Wat is het middel om het te voorkomen? Nu, het is niet voldoende om een waterdicht kerkrechtelijke systeem te hebben. Dat bestaat er trouwens ook niet. Daarmee is niet gezegd dat het niet belangrijk is. Maar het middel om het te voorkomen is de diensthouding en om zelf te leven uit het geloof aan de zalving van de Heilige Geest. Geen kerkvaders. Geen leidlieden. Ge zult niet zweren bij een dominee of bij wie ook. Ge moet alle profetie toetsen en het goede behouden.

IN DIT NUMMER

- Pagina 157
Ds H. Amelink,
Gezag in de gemeente
- Pagina 158
Ds G. Janssen,
Opleiding tot de Dienst
des Woords
- Pagina 159
Ds O. Mooiweer,
De positie van de kerk
in de wereld
- Pagina 160-161
Prof. C. Veenhof,
Het uur der waarheid
- Ds. H. Amelink,
Paulus' brief aan de
Galaten
- Pagina 162
Drs H. E. S. Woldring,
Protestanten in Rusland
- Pagina 163
M. de Klijn,
De periode waarin
Nijhoff leefde

G. JANSSEN — AMSTERDAM

Opleiding tot de Dienst des Woords

■ Verheugende belangstelling

Wie 't rapport doorleest dat geda-teerd febr. 1973 aan de Kerken toegezonden is door de Commissie voor de Opleiding tot de Dienst des Woords — voorzitter prof. C. Veenhof, secr. ds H. Smit van Den Helder — wordt door twee dingen getroffen. Allereerst door de grote zorg, waarmee dit rapport is samengesteld. Deze commissie heeft geen vluchtig werk geleverd, maar zich diepgaand bezonnen over de materie van de opleiding in de situatie, waarin we ons met onze studenten bevinden: een veelszins ingewikkelde, om niet te zeggen verwarde situatie. Het valt zeker niet mee om daarin een weg te wijzen. Maar de commissie is voor deze moeilijke opgave niet terug-gedeinsd. Ze heeft wegen gewezen en oplossingen aan de hand gedaan, waarover men z'n vragen kan hebben en waartegen men zelfs bezwaren kan hebben, maar waarvan men in elk geval zal moeten zeggen dat er brede en diepgaande bezinning aan ten grondslag ligt.

Het tweede, dat treft en een verheugend verschijnsel moet genoemd worden, is dat blijkens dit rapport ook vele kerkeraden zich met deze materie bezig gehouden hebben en hun gedachten, wensen en oplossingen aan de commissie hebben doen toekomen. Daaruit blijkt de zorg voor bekwame predikanten en goede prediking. De kerkeraden blijken er van overtuigd te zijn dat een behoorlijke opleiding van de aanstaande predikanten een hoogst belangrijke aangelegenheid is, die aller aandacht en bezinning in de huidige omstandigheden vraagt.

Ze betonen daarin een Schriftuurlijke waakzaamheid en zorg, zoals Paulus die vertoonde toen hij Timotheüs opdroeg om wat deze van hem gehoord had toe te vertrouwen aan vertrouwde mensen, die bekwaam zouden zijn om ook anderen te onderrichten. Die bekwaamheid komt een mens niet aanwaaien. Daar is kennis en oefening voor nodig. Terecht hebben onze kerken in het verleden gesteld dat voor het verkrijgen van die kennis en oefening als regel een behoorlijke theologische opleiding vereist is. Voor middelmatige figuren is dat zeker nodig. Alleen voor mensen met bijzondere begaafdheid openen ze de weg tot de preekstoel op andere wijze: ook zonder die normale studie konden deze toegelaten worden, maar behalve kennis van de grondtalen van de Heilige Schrift vroegen ze van hen toch gelijke kennis als van degenen, die de normale weg hadden afgegaan: kennis dus o.m. van de geloofsleer, van de Schrift en de belijdenis, van de geschiedenis van de kerk en van nog heel wat meer. Degenen, die langs deze weg toegelaten werden, hadden dan ook reeds veel studie achter de rug, zelfstudie, soms met behulp van enkele predikanten. En

Kerkelijk Leven

altijd hebben de kerken er voor gewaakt dat mensen die tot studie en nadenken onbekwaam waren, hoe echt gelovig ze ook waren, toegelaten werden tot het ambt, dat meebrengt anderen te onderwijzen.

Verheugend is het daarom dat blijkens het rapport van de commissie zoveel kerkeraden zich bezig gehouden hebben met de zaak van de opleiding van theologische studenten in onze kerken.

■ Een moeilijke situatie

Vermoedelijk zullen er wel leden van onze kerken zijn, die van mening zijn dat de kwestie van de Opleiding toch niet zoveel moeilijkheden behoeft op te leveren. De samenkomst onzer kerken te Apeldoorn heeft naar de Theologische Hogeschool van de Chr. Geref. Kerken te Apeldoorn gewezen als een goede opleidings-school tot het ambt van Dienaar des Woords. De conclusie ligt dan toch voor de hand: Laten de studenten daar heen gaan, dan is de zaak toch in orde? Men kan dan hoogstens, om het contact tussen de studenten en eigen kerken te bevorderen, hen laten begeleiden door enkele daartoe geschikte predikanten van onze kerken, die eventueel wat aanvulling in het onderwijs kunnen geven. Is dat niet op een eenvoudige manier te regelen?

De zaak ligt echter niet zo eenvoudig, dat maakt het rapport van de Commissie wel duidelijk. Toen „Apeldoorn” krachtens besluit van de Generale Synode der Chr. Geref. Kerken ook studenten buiten eigen kerkgemeenschap opnam, waren verschillende van onze studenten reeds — deels noodgedwongen — ergens anders bezig: in Amsterdam, Utrecht of waar ook. En de studieprogramma's daar en anderzijds in Apeldoorn zijn zo verschillend dat een overstapje naar Apeldoorn te veel tijdverlies zou opleveren. Vandaar de noodzaak van begeleiding, allereerst van deze studenten, een begeleiding waarvan het commissie-rapport ons het een en ander meedeelt en waarvoor het wat de toekomst betreft, suggesties geeft en voorstellen doet. Deze komen neer op een uitbreiding van deze begeleiding, die er niet om liegt.

■ Is dit een blijvende situatie?

De vraag, die in het rapport niet wordt gesteld en behandeld, is of we hier te doen hebben met een

blijvende situatie of dat de begeleiding van onze studenten, voorzover ze niet in Apeldoorn studeren, een aflopende zaak is, doordat de nieuwe studenten zonder tijdverlies in Apeldoorn kunnen gaan studeren. Natuurlijk zou in dat geval nog wel begeleiding uit eigen kerken gewenst zijn — het rapport toont dat op duidelijke wijze aan — maar de zaken zouden in dat geval een stuk eenvoudiger en gemakkelijker liggen. Naar mijn mening is dit een leemte in het rapport. Het is mogelijk, dat in een vroeger rapport wel eens is geschreven over redenen, die een student kunnen bewegen om ergens anders dan in Apeldoorn te gaan studeren — ik kan dat momenteel niet nagaan — maar het jongste rapport heeft verschillende vroeger gestelde zaken opnieuw onder ogen gezien, het had dat met deze kwestie ook kunnen doen.

Ik denk toch, dat als we 'n eigen Opleiding hadden, met al de daaraan verbonden kosten en noodzakelijke mankracht, wel niemand er aan zou denken een begeleidingscommissie in het leven te roepen voor die studenten, die met voorbijgang dan van eigen Hogeschool gingen studeren aan een Rijks Universiteit of één van de Amsterdamse Universiteiten. Dan zou ieder wel zeggen: dat wordt teveel van het goede. Natuurlijk, onze kerken hebben altijd het beginsel van de Vrije Studie gehuldigd. Ieder mag studeren aan de Universiteit, die hij verkiest, maar dat houdt nog in het geheel niet in, dat de kerken die studie genoegzaam moeten achten om wie haar volbracht heeft, zonder meer te accepteren. Daar was vroeger dan ook een aparte regeling voor getroffen: 'n examen, af te leggen voor professoren van de eigen kerken. Praktisch lag het zo, dat vrijwel elke student als hij in Nederland bleef, ging studeren aan het eigen of erkende instituut voor de Opleiding tot de Dienst des Woords. Ik zie geen reden, waarom dat nu dan anders zou moeten, afgezien van het feit dat dat „professoren van de eigen kerken” vervangen zou moeten worden door iets anders. En uit principieel en uit vaktechnisch oogpunt is voor onze kerken „Apeldoorn” aangewezen door de commissie en de kerken hebben op het convent in Apeldoorn zich daarachter gesteld. Moet dan de begeleidingscommissie met alles wat daaraan vastzit, zoals zij de huidige studenten, die „overal” studeren, dient, niet een aflopende zaak zijn? Terwijl de begeleiding van hen, die in Apeldoorn studeren, steeds meer de aandacht zal moeten hebben?

We gaan het in elk geval toch niet in de hand werken door de begeleidingscommissie uit te bouwen — iets anders dan nu nog noodzakelijke voorzieningen te treffen, dat toekomstige studenten in de theologie „overal” gaan studeren met het argument: er is toch een goede begeleidingscommissie en we worden dus wel bijgespijkerd waar dat nodig is? In dat geval zou zij werken tegen de bedoeling van de kerken in. We dienen ons op dit punt wel goed te bezinnen, voor we verder gaan.

■ Afhankelijk van kerkelijke toenadering?

De vraag kan gesteld worden of het in Apeldoorn studeren van onze studenten afhankelijk is van

de kerkelijke toenadering? Op zichzelf behoeft dat niet het geval te zijn. Men kan de kwestie van de studie op zichzelf bezien en zich afvragen of de theologische opleiding daar principieel voldoende is en ook vak-technisch aan de bij ons geldende eisen voldoet. Maar zo is de zaak toch wel theoretisch gesteld. In de praktijk zal het wel zo gaan, dat de trek naar Apeldoorn er alleen in komt, wanneer de verhouding tussen de Christ. Geref. Kerken en de onze een zodanige is dat gesproken kan worden van een goede wederzijdse belangstelling, die zich beweegt op de weg van het naar elkaar toegroeien.

Onzerzijds zal daarom ook op plaatselijk niveau, ja daar allereerst, het contact moeten worden gezocht en zal ook de ontwikkeling naar een gereformeerd kerkverbandelijk leven zich moeten doorzetten. Die ontwikkeling is er gelukkig, maar zij zal zich moeten doorzetten, zullen de contacten met de Chr. Geref. Kerken vrucht dragen, d.w.z. tot wederzijdse acceptatie leiden. Het is uit wat van die zijde gepubliceerd is wel duidelijk dat men dit als een noodzakelijke vereiste ziet voor nader samen gaan.

Nader samengaan — dat is vrij vaag uitgedrukt. Maar wie enige tijd heeft meegeleefd in kerkelijk Nederland weet hoe moeilijk de zaken liggen op het punt van de kerkelijke eenheid. Hij is al blij met het eerste begin: goede verstandhouding en begrip voor elkaar, al zal hij daarbij zeker niet willen blijven staan.

't Is ook daarom te hopen dat de wederzijdse contacten, die er zijn, die goede verstandhouding en dat begrip zullen geven te zien en dat we zo samen verder zullen komen. Daarvoor zal wederzijds wijsheid, voorzichtigheid, ootmoed en liefde aan de dag moeten worden gelegd. Wanneer we elkaar de maatstaf van de volmaaktheid aanleggen, dan kunnen we beter ophouden, want die volmaaktheid is noch bij ons noch bij hen. 't Is ook volstrekt on-schriftuurlijk dat te doen. Wat van ons persoonlijk geldt, is ook van toepassing op de kerken van Christus; niet dat ik het reeds zou verkregen hebben of reeds volmaakt zou zijn. Maar als het goed is, geldt ook het volgende: maar ik jaag er naar of ik het ook grijpen mocht, omdat ik ook door Christus Jezus gegrepen ben, Fil. 3:12.

Het is te hopen dat we elkaar zullen herkennen als gereformeerde kerken, kerken van Jezus Christus, die met al haar zwakheden en onvolkomenheden worstelen om te leven naar Zijn Woord, zoals we dat gezamenlijk belijden in en met de reformatorische belijdenis van de kerken der Reformatie in deze landen.

Ook voor de zaak van de Opleiding is dat voor onze kerken van betekenis.

■ De begeleiding

Momenteel is de enige begeleider van onze studenten, zo meldt het rapport, drs H. de Jong. We weten hoe hij werkt, beseffen welk een zware last op zijn schouders rust. Daarom willen we dit artikel over de Opleiding niet afsluiten zonder een woord van warme waardering voor zijn zorg voor onze studenten.

O. MOOIWEER — ENSCHEDE

De positie van de kerk in de wereld

Het thema, in bovenstaande titel verwoord, zal de meelevende christen wel blijven boeien tot aan de jongste dag!

De meningen over genoemde positie van de kerk van onze Here Jezus Christus in deze samenleving verschillen nog al. Men kan zich afvragen of dat ooit anders geweest is. Toch heeft, sedert de doorbraak zich breed maakte, volgens velen de antithese afgedaan of een ander gezicht gekregen. Er zijn er, die stellen, dat de kerk heel wat van de wereld kan leren. Zijn, zoals de Bijbel zelf vermeldt, de kinderen dezer wereld soms niet schranderder dan de kinderen van het licht? Moet je de echte humaniteit alleen maar beperken tot de enge kring van christenmensen? Is naastenliefde een privilege van kerkleden? Werkt God ook niet buiten de kerk en de prediking en het christelijk geloof om een houding en instelling tegenover de tochtgenoot naar de toekomst, die gelijkwaardig is aan christelijke gerichtheid ten opzichte van de medemens? Verder benadrukt men van ettelijke zijden — en wie zal de essentie van een dergelijke opmerking willen miskennen? — dat de schandelijke kerkelijke verdeeldheid voor en na debet is aan de verzwakking van de positie van de kerk in de wereld. De wereld rekent des te minder met de kerk en geeft des te slapper aandacht aan de boodschap van de kerk naarmate de distantie tussen de christenen en de gemeenten onderling gehandhaafd blijft of groter wordt.

Nu heeft men wel getracht om die kerkelijke verdeeldheid in een bepaald kader te plaatsen en het positieve daarvan naar voren te brengen. Het is interessant wat Prof. C. Veenhof in zijn instruerend boek: „Volk van God” daarover schrijft, als hij de theologie van Dr. Herman Bavinck o.a. op dat punt doorlicht.

In de loop der eeuwen zijn er in hoofdzaak vier pogingen ondernomen om met die zondige gescheurde van Christus' kerk in het reine te komen — of haar te rechtvaardigen.

We citeren: „De eerste daarvan is deze, dat men ervan uitging, dat er, behalve de **zichtbare**, georganiseerde kerken, ook nog een **onzichtbare** kerk zou bestaan.

Een tweede poging om met de gescheurde der kerk klaar te komen was deze, dat men de verdeeldheid en verdeeldheid der kerk ging verheerlijken! . . . Ze betekende immers niets minder dan een rijkere ontplooiing, een hogere levensvorm van de kerk.

Een derde methode om het kwelende probleem van de eenheid en veelheid der kerken tot een oplossing te brengen is die, welke de onderscheiden concrete uit scheuring en splitsing ontstane kerken, waardeert en typeert als takken van één boom.

Een vierde weg om uit de moeilijkheden te geraken voor welke het bestaan van de tegen Gods gebod inbotsende kerkelijke verdeeldheid der ware gelovigen ons plaatst, bewandelen zij, die het empirisch bestaande kerkelijke instituut waartoe zij behoren zonder meer met de kerk van Christus op aarde identificeren en zonder omwegen loochenen, dat er buiten haar in enig opzicht van kerk kan worden gesproken.” (Zie a.w. pag. 121-125).

Maar hoe men het ook wendt of keert, de verdeeldheid van de christenen en de verscheurdheid van de kerk klaagt ons allen aan! Wie hiervoor toch een oplossing tracht te vinden door de bestaande toestand te verdedigen, wordt blijkbaar niet gemotiveerd door het gebed van Christus om de eenheid van alle ware christgelovigen.

We zullen zonder meer in de eerste plaats tegenover de wereld moeten toegeven, dat we er samen een indroefve boel van hebben gemaakt. **Wat we tonen aan de buitenwacht is een karikatuur van wat Jezus Christus bedoelt en beoogt.** Waar deze ootmoedige erkenning gemist wordt, werkt de kerk zichzelf nog verder het moeras in en maakt ze een des te potstierlijker indruk tegenover hen, die in strijd met Gods gebod hun eigen weg gaan.

Maar hiermee is gelukkig het laatste woord over deze materie niet gezegd. Christus wil wel terdege het partikuliere leven van Zijn kinderen gebruiken om een bruggehoofd van Gods Rijk in deze wereld te bouwen. Ieder moet zichzelf gedurig afvragen: „Leef ik wel echt uit de volle rijkdom van Gods heerlijke beloften?

Belijd ik niet alleen heel orthodox **het feit van de Opstanding van Jezus Christus uit de doden**, maar **ken** ik ook **metterdaad de kracht** van de Verrijzenis van de Heer uit het graf?”

Daarover heeft Paulus het immers in hoofdstuk 3 van zijn indringende brief aan de gemeente te Filippi?!

Het gaat om de verbondenheid van de christen en de christelijke kerk met de levende Heer Christus Zelf.

We kwamen in het „Centraal Weekblad” van enige tijd geleden het volgende citaat tegen van de grote zendingsman E. Stanley Jones. Hij schrijft in zijn bekende boek, dat in ik weet niet hoeveel talen over de wereld verspreid werd, het volgende over **geknotte levens**:

„De Japanners hebben een manier om gewone bomen zo te beknotten, dat ze nooit hoger worden dan een meter. Het worden kamerplanten in plaats van woudreuzen. Dat doen ze door de hoofdwortel om te buigen, zodat de boom leeft van het voedsel, dat de oppervlakkige wortels uit

de grond halen. Dan blijft het een zielig boompje.

Het leven van velen onzer is net zo. We leven door de kleine wortels, niet vanuit de diepten. Die oppervlakkige wortels putten uit het culturele, het pedagogische, het economische, het sociale, het politieke, misschien zelfs uit het broze godsdienstige leven van onze kerken, daar zuigen zij voedsel uit, maar het leven blijft beknott, want de hoofdwortel is niet diep doorgedrongen tot in God. Alleen als de hoofdwortel diep doorgedrongen is tot het goddelijke en daaruit ieder ogenblik zijn voedsel trekt, dan alleen leven we werkelijk ten volle.”

Zijn er zo niet heel wat geknotte levens? Is er zo ook niet te spreken van **een geknotte kerk** en van **een geknotte prediking**?

Ds. J. Overduin, die bij het gegeven citaat enkele kanttekeningen maakt, verwijst ter bestrijding van de gesignaleerde neergang naar het arsenaal van de gereformeerde belijdenis. Hij schrijft: „En zo mogen we er ook op wijzen, dat onze gereformeerde belijdenis heel wat evenwichtiger, dieper, voller en breder de zaken van het evangelie stelt dan vele kreten, die één bepaald aspect of één bepaalde vrucht aan de wijnstok aanzien voor de hele ranken zelfs voor de wijnstok zelf. Wie zondag 1 van de Heidelbergse leest, staat verward, dat daarin het hele evangelie voorkomt, in leven en sterven, in liturgie en medemenselijkheid, in genade en goede werken, in verleden, heden en toekomst. . .”

Het risico van een geknotte prediking blijft in gevarieerde vorm de kerk permanent bedreigen! Het kan zijn, dat de prediking misbruikt wordt om de gemeente te dwingen amen te zeggen op het politieke programma van de predikant. Het kan ook gebeuren, dat via de prediking de gemeente alleen maar wordt voorgehouden een schets van de nabije benauwende toekomst, zonder dat de hoorder persoonlijk wordt aangesproken en tot geloof en bekering wordt opgeroepen. Het kan voorkomen, dat het vermaan zo'n eenzijdig aksent krijgt, dat de mensen elke zondag opnieuw met het mes in de buik naar huis gaan en het volle evangelie van Gods heerlijke genade missen.

Maar ook al voldoet met alle gebreken, die **elke** preek ontsieren, de Woorddienst aan de normen van het evangelie, dat betekent nog niet, dat elke goede

preek bij ieder het gewenste effect sorteert.

Het gebrek of gemis aan werkelijke beleving van de gehoorde boodschap van Christus beschadigt de positie van de kerk in de wereld enorm.

Enige tijd geleden is Ds. J. W. van der Hoeven, de bewaarder van de heilige graftuin in Jeruzalem, in ons land geweest. Hij is geweldig geschrokken van het verstikkend materialisme en de zucht naar genot, zoals die zich hebben meester gemaakt van onze Nederlandse bevolking. En hij merkte onder meer op: „Wat kunnen wij, christenen, er aan doen? Wij horen 's zondags in de kerk: „Gij zult liefhebben de HERE, Uw God, met heel uw hart, met heel uw ziel, met heel uw verstand en met al uw krachten en uw naaste als uzelf”. Als al de 600.000 Nederlanders, die nog iedere zondag naar de kerk gaan, daar eens werkelijk naar zouden gaan leven, zou er na elke zondag een schok gaan door heel Nederland.”

„Ik ken”, aldus Ds. v. d. Hoeven”, een man, die in een bedrijf werkt, dat een produkt op de markt ging brengen waarvan men wist, dat het niet deugde. Hij ging naar de direktie om zijn ontslag aan te bieden, omdat hij dat met zijn geweten niet in overeenstemming kon brengen. Het gevolg is geweest, dat het direktiebeleid 100% veranderd is door die ene man.”

Men begrijpt, dat het er op aan komt of we geloven in wat we zeggen. Of gelijken we op die man, die een ander een huis aanbeval, waarin hijzelf voor geen geld van de wereld wilde wonen? Wie heeft de moed nog om van Zijn Heiland te getuigen buiten zijn eigen kerkwereldje? Wie durft met de ander vrijmoedig te spreken over zijn gebedsleven? Wie deelt aan de ander mee wat het resultaat is van zijn Schriftonderzoek? Of praten we in doorsnee veel **over** God en maar weinig **met** God? Men zal moeten beseffen, dat voor de positiebepaling van de kerk in de wereld **het volhardend gebed een onherroepelijke voorwaarde** is. Als de kerk een biddende kerk blijkt te zijn en het gebed is een slagveld, waar het heet toegaat tussen oude en nieuwe mens — zal de kerk toch triumpferen! Want Christus heeft voor zijn Kerk gebeden of de Vader haar in de wereld wil bewaren voor de Boze. En de Geest Zelf, die met woordeloze zuchtingen voor de Zijnen pleit, kent de zwakheden van Gods volk en schiet op tijd te hulp!

BEN IK HET, HEER?

Ben ik het, Heer, die vals U hebt verraden?

Ben ik het, die U in de hof verliet?

Ben ik 't, die met mijn angst slechts ging te rade

toen ik bezwoer: „Voorwaar, ik ken Hem niet!”

Ben ik het Heer, die stil stond toe te kijken

toen U de knecht des Hogepriesters sloeg?

Ben ik het, die slechts ergernis liet blijken

toen men mij dwong, dat ik Uw kruishout droeg?

Ben ik het, die mijn handen heb gereinigd

nadat ik U onschuldig lijden deed?

Ben ik het, die U spottend heb gepijnigd

terwijl Gij voor mij badt in al Uw leed?

Ben ik het die de spons in edik doopte,

of die met Uw verwanten vèr bleef staan? —

Ik ben het, Heer, die op Uw sterven hoopte.

Want, wat 'k Uw broeders deed, dat heb ik U gedaan!

uit: een boom in de wind - door nel benschop - uitg. j. h. kok, kampen

Het uur der waarheid

Vandaag is de crisis die reeds jaren lang de antirevolutionaire partij teisterde in alle duidelijkheid aan de dag getreden.

De „grote man” van de ARP, de voorspoedige lijsttrekker bij de laatste verkiezingen, mr Biesheuvel, heeft de politiek de rug toegekeerd. De oorzaak daarvan is uitsluitend gelegen in de fatale ontwikkeling der dingen in eigen partij. Speciaal in het optreden van de A.R.-kamerfractie. Het was de moeilijkste beslissing in zijn carrière als lid van de ARP, zie hij. Maar hij heeft die genomen met alle verdriet, en met alle consequenties, die daaraan verbonden zijn.

Het is goed nu deze spectaculaire gebeurtenis heeft plaats gevonden zich even te bezinnen op de achtergronden, de oorzaken daarvan.

■ SYMPTOMEN VAN ONTBINDING

In de ARP heersten reeds lang spanningen die op allerlei wijze aan de dag traden.

Uit wat daarvan zichtbaar werd bleek voor de oplettende toeschouwer overduidelijk dat de achtergrond daarvan werd gevormd door tegenstellingen die de grondslag en dus ook de identiteit en daarmee niets minder dan het bestuur van de ARP als partij met een eigen karakter, doel, gezicht bedreigen.

Ik wil enkele van de vele symptomen van deze spanningen, die in wezen opbaringen van een ontbindingsproces zijn noemen.

In de eerste plaats moet dan gewezen worden op de controversen ten aanzien van de z.g. „Evangelische Volkspartij” zoals die in het „Strategieplan van de 18” in het vooruitzicht werd gesteld. Tegenover de velen die de ARP in deze nieuwe „open” partij willen laten opgaan, staan anderen, en dat niet de minst trouwe antirevolutionairen, die de identiteit van de ARP als voluit anti-Revolutionaire en werkelijk christelijk-historische partij willen handhaven. — Waarbij ze zich ten volle bewust zijn van de diep ingrijpende veranderingen die in de wereld, Europa en het eigen land optreden ten gevolge waarvan een voortdurende heroriëntatie noodzakelijk is.

En controversen met niet minder diepe achtergronden opbaarde zich in verband met de bekende massale „Vietnam-demonstratie”. Een deel van de leiders der ARP deed daaraan mee. Anderen veroordeelden dit scherp. In „Ned. Gedachten” verscheen tweemaal een artikel waarin het participeren aan deze demonstratie werd verdedigd. Maar velen waren en zijn daarover diep verontrust. Zij keuren zonder enige reserve alle wandaden van Amerika en „Saigon” af. Maar zij beseffen niet minder scherp dat men in Noord-Vietnam en de Vietcong te doen heeft met meedogenloze communistische machten, die in Zuid-Oost-

Azië, net als overal in de wereld, het waarachtig menselijke kapot maken en de volken brengen onder een geestelijke slavernij die in wezen niet minder erg is dan de slavernij die in voorbije tijden voor miljoenen het leven tot een verschrikking maakten. Het gefluit en ge-loei tijdens de rede van minister Klompé bij de demonstratie, toen ze verklaarde dat ze alléén tegen de Amerikaanse bombardementen wilde protesteren, schijnt de participanten van deze, in bond met lieden van o.a. de PSP en de CPN ondernomen manifestatie, niet tot bezinning te hebben gebracht.

Een nieuwe friktie openbaarde zich in de reactie van A.R.-prominenten op de bekende, infame VPRO-uitzendingen: de gore Barend-Servet-show. Het kamerlid Vermaat stelde daaromtrent vragen aan minister Engels waarin hij op het nemen van maatregelen daartegen aandrong. Toen de minister overeenkomstig het verzoek van Vermaat had gehandeld, haastte „Ned. Gedachten” zich dit optreden van de minister af te keuren. Het blad deed dit met het dwaze verhaal dat de minister dit niet had mógen doen. Hij had, zo kon men lezen, iets gedaan waartoe alleen een officier van justitie het recht bezat! Alsof de Omroepwet niet juist de minister-ad-hoc de opdracht, en dus ook de bevoegdheid, had gegeven omroepverenigingen zo nodig te berispen en ze eventueel een nóg zwaardere straf toe te dienen. Tot grote vreugde van „Trouw”, die het bericht cursief en in een kader door-gaf, betuigde Vermaat, terwijl hij zijn bezwaren tegen de geïncrimineerde uitzendingen volhield, later toch zijn spijt over zijn vragenstellerij!

■ HET MORELE DEBACLE

De genoemde conflicten zijn evenwel kinderspel vergeleken bij wat tijdens de kabinetsformatie plaats vond. Die liep uit op een demasqué ten gevolge waarvan de ARP in haar innerlijke verscheurdheid, haar beginsel- en karakterloosheid in het volle licht had!

Het gehaspel en gescharrel rondom de kabinetsformatie leverde reeds als zodanig een weerspannend en beschamend schouwspel op. Maar de antirevolutionaire partij kwam er zo verfromfraaid en gehavend uit te voorschijn dat ze ieder weldenkend mens met weerspan vervullen moet.

Men denke zich maar eens nuchter en eerlijk de gang van zaken in. Minister Biesheuvel ging vorig jaar de verkiezingsstrijd open, duidelijk en fier in als verdediger van het beleid dat het door hem geleide kabinet steeds had gevoerd. Dat beleid was naar zijn overtuiging en naar die van de officiële ARP-instanties goed. Voor dat beleid stonden Biesheuvel en de leidende figuren van de partij. — Althans voor zover de buitenwacht dit kon beoordelen! — En de electorale worsteling had tot inzet de voortzetting van dat beleid.

Ten gevolge van dit mannelijke en integere optreden van Biesheuvel en van zijn overtuigde medestanders kwam de ARP ongeschonden uit de catastrofe der „confessionele” partijen te voorschijn. Zij behaalde zelfs enige winst!

Wat kón, wat mócht men nu anders verwachten dan dat de AR-kamerfractie wat haar betreft, in grote homogeniteit, en met alle kracht er naar zou streven dat beleid, met de partijen die het loyaal hadden gesteund en gerealiseerd voort te zetten. Wilde één of meer partijen het tot dan toe gevolgde spoor verlaten dan was dat hún zaak. En bleek bij komende onderhandelingen dat het, door wiens schuld dan ook, de antirevolutionairen onmogelijk werd gemaakt op de ingeslagen weg voort te gaan, dan was ook de A.R. kamerfractie vrij andere wegen te zoeken en in te slaan om tot een krachtige rege-

Paulus' brief aan de Galaten

2 : 5-14

Waarheid van het Evangelie

Paulus vermeldt in het voorgaande dat Titus, hoewel hij een Griek was, niet gedwongen werd zich te laten besnijden, zelfs in Jeruzalem niet.

En dat doet hij niet, opdat de waarheid van het Evangelie ook verder bij U zou blijven.

Dezelfde uitdrukking komt voor in 2 : 14.

Dat betekent meer dan dat het Evangelie waar is. Met één woord heb ik het vorige keer weergegeven: betrouwbaarheid. Maar er is mee van te zeggen. Greijdanus verklaart wellicht het puntigst door te zeggen „wanneer we zouden vertalen: het ware Evangelie, zou dit te zwak zijn. Bedoeld is datgene

wat het Evangelie tot Evangelie maakt, het eigenlijke wezen van het Evangelie.” Wat het Evangelie tot de blijde boodschap maakt is dat Jezus Christus de vloek voor ons heeft gedragen (3 : 13) en dat daar niets aan toegevoegd mag worden om behouden te worden. Want dan zouden we geen volkomen Zaligmaker hebben. Hij heeft alles volbracht.

Titus en Timotheüs

Van hieruit is ook te begrijpen, waarom Titus niet besneden werd en Timotheüs wel. In Hand. 16 : 1-3 staat dat Paulus Timotheüs besnede ter wille van de Joden in die plaatsen. Waarom Titus niet ter wille van de Joden en Timotheüs wel. Om het antwoord op

die vraag te vinden is het goed te bedenken dat Timotheüs een gelovige Joodse moeder had. Verder: met Timotheüs stond Paulus in de zendingssituatie, ook tegenover de zwakken, die wisten dat hij een Joodse moeder had. Met Titus stond Paulus in de gemeente van Jeruzalem tegenover de „sterken”, de steunpilaren. Paulus handelt dus niet in de zin van „hier sta ik, ik kan ook anders” (Assmussen). Hij is de Joden een Jood en de Grieken een Griek en hij is echt geduldig en weet met zwakken rekening te houden, maar niet als het gaat om de waarheid van het Evangelie, tegenover valse broeders. Hij ging naar Jeruzalem om de eenheid van de gemeente, maar daarom ook om de eenheid van de apostolaat en laat aan deze gemeenten in Galatië weten dat er geen verschil is tussen de „twaalven” en Paulus als „dertende”.

Het is goed in dit verband te spreken over „christelijke tolerantie”.

Taakverdeling

Wel wordt er een taakverdeling afgesproken. Maar niet ten koste

van de waarheid van het Evangelie. De steunpilaren, Jacobus, de broer van de Here Jezus, Petrus en Johannes, gaven blijk van hun instemming met Paulus' prediking door hem en Barnabas de broederhand te geven. Paulus en Barnabas met hun helpers kunnen doorgaan met hun prediking. Ze zullen van de kant van Jeruzalem geen moeite ondervinden.

Er wordt maar één voorwaarde gesteld: aan de armen van Jeruzalem moeten ze blijven gedenken. Dat betekent natuurlijk niet alleen: denken aan, maar ook zorgen voor.

Petrus en Barnabas

Paulus vertelt dan van een geschil dat er geweest is tussen hem aan de ene kant en Petrus en Barnabas aan de andere kant, in de gemeente van Antiochië. Het was een gemeente waar Joden en heidenen samen leefden, ook samen aten. Misschien wordt hier ook de ene Avondmaalstafel bedoeld, maar het is niet noodzakelijk daaraan alleen te denken. Joden en heidenen, besnedenen en onbesnedenen mochten samen eten. Vóór het volbrachte werk van Christus zou

ring te geraken. Maar deze fractie moest er vóór alles naar streven het in de voorbije parlementaire periode begonnen werk, mét hen door wiens hulp men het tot zo ver had tot stand gebracht, voort te zetten. Dat waren de antirevolutionairen op grond van hun optreden in de Kamer, hun permanente steun aan het kabinet-Biesheuvel, hun inzet bij de verkiezingscampagne, en vooral op grond van hun beloften aan de kiezers verplicht. Ieder ander optreden zou kiezersbedrog, politieke immoraliteit, ja, verraad aan de eigen en de met haar samenwerkende partijen zijn.

Maar wat hebben we beleefd? De Kamerfractie was van meet af hopenloos verdeeld. Een deel ervan keerde zich bijna onmiddellijk duidelijk tegen Biesheuvel en wat deze gedaan en beloofd had! Minister Boersma kwam al heel gauw openlijk verklaren dat hij aan een kabinet waaraan de PvdA participeerde de voorkeur gaf. Dat deed hij vooral met het oog op de relatie van de vakbeweging met de serieuze regering, de opstelling van de rooms-katholieke en de christelijke vakbeweging ten opzichte van de PvdA, en omdat hij het in grote lijnen met de programmatische opstelling van de PvdA eens was.

Het is voor een eenvoudige, eerlijke kiezer volkomen onbegrijpelijk hoe een minister die in het ministerie-Biesheuvel zat, mee het beleid daarvan had bepaald en gerealiseerd, dat ook nog steeds voortzette en aan de kiezers had verzekerd dat het in het belang van het land moest worden voortgezet, opeens opteerde voor een partij die ook zijn beleid in alle tijden en wijze als rampzalig had verdoemd! Hoe kon hij, in volledige harmonie met de VVD-ministers samenwerkend, en loyaal door hen gesteund, deze houding aannemen tegenover een partij die zich op haar laatste congres als een voluit revolutionaire had geopenbaard?

■ WAAR HET OM GING

Maar dit was nog slechts het begin van de ellende. Om tot een juiste beoordeling te komen van wat geschied is is het nodig scherp te zien wat de kern was van het eindeloze geharrewar rondom de kabinetsformatie. Het ging daarbij beslist niet in eerste instantie om een **regeringsprogramma**. Dat was een zaak die pas in tweeder of derder instantie aan de orde moest en zou komen. Het ging daarbij ook niet om de **verdeling van de ministersposten**. Die kon pas nog veel later dan het regeringsprogramma in bespreking komen. Het ging ook niet over de vraag of de ARP met de PvdA **regeringsverantwoordelijkheid** zou willen dragen. En dus met die partij samen een kabinet waarin een flink aantal socialistische ministers zitting hadden, zou willen steunen. Wat dat betreft is de ARP een van de meest gewillige partijen! Haar grote leider Groen van Prinsterer heeft haar in dit opzicht een duidelijk voorbeeld gegeven. Hij was de man van het „isolement” of, zoals hij ook wel zei, van de „exclusiviteit”, d.w.z. de onverzettelijke „beginselvastheid” en „zelfstandigheid”. Maar juist daarom kon hij op een aanvaardbaar programma gemakkelijk met iedere democratische partij samenwerken en con amore een ministerie steunen.

Nee, waarom het in deze kabinetsformatie ging — en juist dat werd in alle mogelijke commentaren in de krant (vooral in „Trouw”), de radio en de t.v. altijd weer genegeerd en gecamoufleerd — dat was niets minder dan de **grondslag van onze kostbare parlementaire democratie!** De PvdA had het zich in het hoofd gezet, met behulp van een paar satellieten, de macht in ons land te grijpen!

Zij stelde een regeringsprogramma op, „Keerpunt 1972”. Dat moest en zou het regeringsprogramma worden. Dat alléén. En de PvdA zou uiteindelijk uitmaken wie er minister zouden worden. Zij met haar in

feite serviele partners. Met de confessionele partijen wilden ze over een en ander zelfs niet praten. Minister Boersma typeerde dit gedoe eens als „apartheidspolitiek”. Men kan beter spreken van de „dictatuur van een partij”. Van een partij die nog geen derde deel van ons volk achter zich had. Men realiseer zich goed dat dit revolutionaire streven zijn precedenter heeft.

Hitler en zijn partij presteerden iets dergelijks vóór de „Machtsergreifung”. Schleicher en Von Papen aanvaardden toen de rol van regeringspartners. Het is hun zeer slecht gekomen! Ook de communisten hebben dit procedé toegepast. In een reeks oostbloklanden. Ze vormden „volksfrontregeringen”. Maar ook daar is hun regeringspartners dit politieke avontuur duur te staan gekomen.

Met dit **revolutionaire, antidemocratische** pogen van de PvdA werd nu ook de **anti-revolutionaire** partij geconfronteerd!

Maar hierbij komt nog wat. De PvdA en haar z.g. „progressieve partners” haten de „confessionele” partijen — natuurlijk niet van de leden ervan als persoon! — met een dodelijke haat. Zij beschouwen die als zodanig onzinnig, irreëel, fictief, onwaarachtig, een bederf voor goede politiek. Mochten ze vroeger in de strijd tegen een overmachtig en onverdraagzaam liberalisme nog enig recht van bestaan hebben gehad, nu is die tijd voorgoed voorbij. Geleid door deze overtuiging „kennen” zij deze partijen niet. En zij handelen dienovereenkomstig consequent. De PvdA ziet alle politieke partijen om zo te zeggen gesitueerd op een **horizontale lijn**. Daarop bevindt zich aan het ene einde de uiterst, de meest rechtse of ultra „conservatieve” en aan het andere einde de uiterste linkse of ultra „progressieve” partij. En daartussen plaatsen zij de andere partijen. Wij kennen de termen die daarbij gebruikt worden: „in het midden”, „links van het midden”, „rechts van het midden”. Bij de kabinetsformatie hebben Den Uyl en zijn manager Burger, de man die het koste wat het koste Den Uyl en zijn club in het Catshuis wilde brengen, de „confessionele” partijen als zodanig in feite ook straal genegeerd. Ze hebben er om een volkse uitdrukking te gebruiken „de vloer mee geveegd”. Ze hebben de mensen die er toe behoren naar de maatstaf van hun idee van „progressiviteit” getaxeerd en gelokaliseerd. Roolvink, Schakel, de CDU-ers véél te conservatief — en dus: weg er mee! De Gaay Fortman, Boersma „prograsief” en daarom redelijk acceptabel. En dat wordt natuurlijk bedisseld buiten de betreffende partij-instanties om.

Iemand die nog een beetje geporteerd is voor christelijke politiek en partijvorming voelt bij de overweging van dit gedoe weerzin, misschien wel woede, bij zich opkomen — en vooral ook verdriet.

■ DE GROTE AFGANG

Toen Burger op zijn bekende lompe manier een poos bezig was met het in elkaar zetten van zijn kabinet, verklaarde Biesheuvel na een gesprek met deze formateur — Biesheuvel was tot iedere eerlijke en fatsoenlijke samenwerking bereid! — dat er „gelijkwaardigheid” tussen de partijen was bereikt omdat ook de confessionelen hun regeringsprogramma bij Burger mochten indienen. Je moet je goed indenken wat gebeurde: de formateur gaf de confessionele partijen genadiglijk verlof ook nederig hun verlanglijstje bij hem in te leveren. Was dat niet een staal van ontroerende en neerbuigende welwillendheid? Maar zelfs dit „nam” Biesheuvel!

Burger was hiermee evenwel volgens Den Uyl zijn boekje helemaal te buiten gegaan! Prompt verklaarde daarom Den Uyl dat die door Biesheuvel geconstateerde „gelijkwaardigheid” van de partijen een „vijge-

(vervolg op pagina 163)

BIJBELSTUDIE

dat niet gekund hebben. Een Jood moest zich onthouden van bepaalde spijzen. Het is goed hierbij Hand. 10 te lezen. Daar zegt Petrus tegen Cornelius: „Gij weet hoe het een Jood verboden is zich te voegen bij of te gaan tot een niet-Jood”. Maar juist aan Petrus was door het visioen van het laken, gevuld met reine en onreine dieren duidelijk gemaakt, dat hij heidenen niet langer onrein mocht noemen. Petrus wist dat aan de afzondering een einde was gekomen (Ef. 2:14-22). Zo heeft Petrus dan ook aanvankelijk geleefd. Hij at samen met heidenen. Dat verandert als er „sommigen uit de kring van Jacobus gekomen waren”. Dan houdt hij daarmee op. Het is niet noodzakelijk dat op rekening van Jacobus te schrijven. Zie Hand. 15. Maar in Jeruzalem

had zich het „probleem” niet voor gedaan. Dat was een gemeente die bestond uit besnedenen. Daar heeft men kennelijk ook meer moeite gehad om afscheid te nemen van de Oudtestamentische bedeling. En zij nemen het Petrus kwalijk dat hij het wel gedaan heeft. Petrus houdt uit vrees voor de Joden op te eten met de heidenen. Zijn voorbeeld werkt aanstekelijk. Zelfs Barnabas liet zich meeslepen. U hoort Paulus' verbazing.

Openlijk

Dan komt Paulus er in het geweer. In een discussie tussen pater Van Kilsdonk en kardinaal Alfrink bestond verschil van mening over dat „openlijk” in verzet komen van Paulus tegenover Petrus. Dat is niet zo verwonderlijk. Want hier gaat het inderdaad over de „onfeilbaarheid”. Deze publieke bestraffing van Petrus door Paulus is verwonderlijk actueel. Luther vond dat al. En het blijft tot vandaag actueel.

We hebben hier te maken met een vierde verloochening van Petrus (J. O. Mulder). Want door te doen alsof het van belang is wel „kosjer” te eten, brengt Petrus de

waarheid van het Evangelie in gevaar. En juist van Petrus en Barnabas had Paulus anders mogen verwachten. Petrus die zo duidelijk van de Heer Zelf de opdracht had gekregen dat hij de heidenen niet langer als onrein mocht beschouwen. Petrus brengt nu door zijn daden de waarheid van het Evangelie in gevaar. Niet door woorden, maar door daden. Wat hij doet noemt Paulus huichelarij. Hij gebruikt het woord hypocriet. Want ze wisten wel beter. Petrus, de rotsman, is spoedig uit het veld geslagen. Want ook hij is geen rots in zich zelf. Alleen maar als hij blijft bij de belijdenis: Jezus is de Christus, de Zoon van de levende God. Er is alleen behoud in Hem.

2:15-21

De hoofdzaak

Er valt te strijden over de vraag of wat Paulus in het gedeelte dat begint met vers 15 nog verder gaat met wat hij openlijk tegen Petrus gezegd heeft of dat hij zich nu weer regelrecht richt tegen de gemeenten in Galatië. Vers 15 pleit m.i. voor het eerste. Maar de tweede mening heeft evenveel recht. Misschien is de aantekening

bij de Willibrord-vertaling wel juist. „In deze passage, waarvan men het begin nog kan beschouwen als gericht tot Petrus in Antiochië gaat Paulus geleidelijk over tot een uiteenzetting van de heilsboodschap, zoals hij die aan de heidenen verkondigde.” Inderdaad staat in dit gedeelte de kern van de boodschap, de kern van het Evangelie. We worden behouden uit genade zonder werken der wet. Geen prestatie van de mens erbij. Hier staat eigenlijk hetzelfde als in Rom. 1:16, 17. Er is geen onderscheid tussen besnedenen en onbesnedenen, wat betreft de weg tot behoud. Zou er sprake zijn van een vrijpraak op grond van werken der wet, dan wordt de genade van haar kracht beroofd. Geboren Joden hebben wel voorrechten (Rom. 9:1-4).

Zondaars uit de heidenen. Daarmee wordt niet bedoeld dat Joden geen zondaren zijn, maar dat zij de wet des HEREN niet kenden en niet onderhielden.

Maar beide groepen moeten en kunnen alleen op dezelfde wijze behouden worden. Alles wat Christus heeft gedaan, heeft Hij in onze plaats gedaan. Zo door op Hem te vertrouwen worden we vrijgesproken van schuld en straf.

H. E. S. WOLDRING — AMSTERDAM

Protestanten in Rusland

Enige tijd geleden schreef ik een artikel over de moeilijke situatie van de christenen in kommunistische landen. Ik schreef dit artikel vooral n.a.v. het „rumoer rond Wurmbrand”.

Onlangs verscheen bij de uitgever J. H. Kok te Kampen een boek „Protestanten in Rusland” (228 blz). De schrijver is dr J. A. Hebly, wetenschappelijk hoofdmedewerker aan het instituut voor missiologie en oecumenica van de rijksuniversiteit te Utrecht. Hij heeft verschillende reizen naar kommunistische landen gemaakt en daar ook kerkelijke konferenties bezocht. Zijn boek is een goed gedocumenteerde studie over het verleden en het heden van het leven van protestantse christenen in Rusland. Het is een wetenschappelijke studie, die zich vlot laat lezen. Een unieke combinatie! De schrijver schetst vooral de beweging van de evangeliechristenen en baptisten, die in de tweede helft van de negentiende eeuw in Rusland ontstond.

■ Buitenlandse protestanten

De orthodoxe kerk in Rusland bestaat ongeveer 1000 jaar. Zij begint in het jaar 988 met de bekering van de grootvorst Vladimir van Kiev. Een reformatie, zoals de rooms-kath. Kerk in het Westen die in de 16-de eeuw gekend heeft, is er in de russisch-orthodoxe kerk niet geweest. Ook de invloeden van de renaissance en van de scholastiek zijn afwezig. Een vanuit de orthodoxe kerk ontstaan protestantisme heeft men in Rusland niet gekend.

Dat er in de 16-de eeuw in Rusland toch protestanten woonden is niet vreemd, omdat dit buitenlanders waren. De russisch-orthodoxe kerk is hen nooit vriendelijk gezind geweest en zij was er voortdurend op bedacht hun invloed beperkt te houden.

Het was tsaar Peter de Grote, die sterk op het Westen georiënteerd was en reizen naar Engeland en naar de Republiek maakte (o.a. in Zaandam heeft gewoond). Hij heeft veel buitenlanders naar Rusland gehaald, die hij voor de russische handel en scheepvaart nodig had. Hier waren veel protestanten bij. Deze protestanten hebben in Rusland **altijd** als vreemdelingen en bijwoners in een isolement geleefd.

■ Reveil

Dr Hebly beschrijft vervolgens het ontstaan van een reveil, een kleine geestelijke opleving in de russisch-orthodoxe kerk. Dit leidde in 1867 tot het ontstaan van baptistengemeenten. Bijna vanaf het begin hebben deze gemeenten tijdens het regiem van de tsaren onder een ware terreur geleefd. Een smartelijke lijdensweg was begonnen. „Kinderen werden weggehaald, mannen en vrouwen in gevangnissen opgesloten of naar Siberië verbannen. De wet werd in alle strengheid toegepast. Alleen ondergronds was nog een zeker contact mogelijk en jaarlijks vonden, zij het onder grote moeiten, nog broederconferenties plaats (...) Voor hen echter die zoveel hadden moeten lijden onder het regiem der tsaren kwam de revolutie van 1917 pas als een echte bevrijding (...) na de revo-

lutie is er een korte periode, tot 1929, waarin zij zich echt kunnen ontplooiën. Dan breekt opnieuw de nacht der vervolgingen aan”. (blz. 54, 55)

Eveneens ontstond in de vorige eeuw een beweging van evangeliechristenen, die protesteerden tegen bepaalde gebreken van de staatskerk. Pas na de onderdrukking en vervolging onder het kommunisme zullen deze twee gewegingen elkaar vinden en in 1944 tot de oprichting komen van de unie van evangeliechristenen en baptisten.

Deze twee protestantse bewegingen, in de vorige eeuw ontstaan, waren niet van buitenlandse oorsprong, maar bestonden uit russen. „De evangeliechristenen en de baptisten in Rusland zijn te beschouwen als een lekenbeweging. Zij hebben een weinig ontwikkelde ambtsopvatting en stimuleren bewust de lekenactiviteit”. (blz. 71)

■ Strijd en lijden

Zoals reeds gezegd, voor deze onderdrukte groepen kwam de revolutie van Lenin in 1917 als een bevrijding. De kommunisten kenden deze christenen als hun medegevangenen in de strafkampen in Siberië. De kommunisten waren fel tegen de russisch-orthodoxe kerk gekant, die het regiem van de tsaren had gesteund. Maar tien jaar na de revolutie braken de vervolgingen opnieuw uit; per periode wisselend in hevigheid. Felle bestrijding ondervonden de christenen vooral tijdens de regering van Chroetsjew.

De gemeenten moeten bij de overheid geregistreerd staan en voor hun samenkomsten toestemming vragen. Veel gemeenten hebben zich bij de beperkende maatregelen van de overheid niet neergelegd. Zij zijn een „illegaal” bestaan gaan leiden. Zij leven als gemeenten in meerdere of mindere mate ondergronds.

In 1960 werd door de unieraad van de evangeliechristenen en baptisten nieuwe statuten opgesteld. In verschillende gemeenten stuitte deze statuten op fel verzet, omdat men de unieraad er van verdacht veel te veel aan de leiband van de staat te lopen. Er

ontstond een kloof tussen de unieraad en een gedeelte van de gelovigen.

Keek de unieraad de kommunistische regeerders te veel naar de ogen? Was het haar mogelijk een andere houding aan te nemen? Het blijven moeilijk te beantwoorden vragen.

Tijdens een reis achter het ijzeren gordijn zei een predikant bijv. tegen mij: Wij weten dat de meeste van onze kerkelijke leiders „fout” zijn, maar als zij er niet waren hadden wij het nog veel moeilijker.

In elk geval ontstonden er afgescheiden gemeenten van evangeliechristenen en baptisten, die in kelders en in bossen bijeen kwamen. De russische overheid vervolgde deze mensen fanatiek. Mensen werden weer naar Siberië verbannen, kinderen bij hun ouders weggehaald, christenen gediscrimineerd bij de toelating tot onderwijsinstellingen en in het opbouwen van een carrière, ook het godsdienstonderwijs werd extra moeilijk gemaakt.

Dr Hebly schrijft (blz. 128): „De staat is niet alleen theoretisch atheïstisch ingesteld, maar actief uit op een eliminering van de christelijke kerk. Zolang de kerk echter nog bestaat wil de staat haar invloed zoveel mogelijk indammen en haar tegelijkertijd zoveel mogelijk inschakelen voor haar eigen doeleinden. Van een scheiding van kerk en staat, die in de Sovjet-Unie grondwettelijk vastligt, is in de praktijk dan ook geen sprake.”

In hoeverre officiële publikaties van de russische kerken op aanwezigheid van hogerhand geschreven zijn, is niet na te gaan. Het is echter een aan zekerheid grenzend vermoeden.

Dr Hebly: vrijheid van geestelijke en levensbeschouwelijke opvattingen heeft in Rusland eigenlijk nooit bestaan! Het is vooral de in de jaren zestig ontstane protestbeweging tegen de genoemde unieraad, die actief strijdt voor meer geestelijke vrijheid en die de baptistenleiders verwijt de Sovjetleiders naar de ogen te kijken. Gedeeltelijk zijn dit ondergrondse gemeenten, gedeeltelijk voeren zij hun acties in de openbaarheid. Het is een weg van strijd en lijden!

■ Contra Wurmbrand

Is het niet merkwaardig, dat dr Hebly reeds enkele keren scherp stelling genomen heeft tegen ds Wurmbrand?

Puntsgewijs wil ik hier het volgende over opmerken.

1. Wurmbrand is niet alleen fel anti-kommunistisch, hij is ook erg pro-amerikaans. Hij spreekt zeer emotioneel en simplificerend over de verhoudingen achter het ijzeren gordijn, terwijl zijn kennis van zaken volgens dr Hebly zeer gering blijkt te zijn. De christenen in Rusland zijn allerm minst gebaat met een pro-westerse houding. Zij streven alleen maar naar iets meer geestelijke vrijheid. De fel anti-kommunistische en pro-amerikaanse acties van Wurmbrand zijn in Rusland natuurlijk zonder meer verdacht. Wurmbrand zegt, dat hij al veel bereikt heeft in het voordeel van gevangenen christenen in Rusland. Dr Hebly kent echter voorbeelden van het tegendeel. Volgens hem heeft Wurmbrand het verschillende christenen in Rusland nog veel moeilijker gemaakt.

Het is moeilijk hierin partij te kiezen. Ik geef dr Hebly echter toe, dat redevoeringen en geschriften van Wurmbrand meer gekenmerkt worden door (onverwerkte?) emoties, dan door zakelijke informatie.

2. Wurmbrand zegt van alle predikanten, die niet behoren tot wat hij „de ondergrondse kerken” noemt, dat zij valse herders zijn. Dit zijn dus alle predikanten, die als zodanig officieel bekend staan. Het moet Wurmbrand toegegeven worden, dat zeer veel predikanten de kommunistische overheid naar de ogen kijken. Toch is het een valse beschuldiging. Zijn oordeel is te generaliserend en doet veel predikanten, die bovengronds hun werk onder de meest benarde omstandigheden verrichten en die hun best doen trouw dienaar van het Woord te zijn, groot onrecht.

3. De gegevens die Wurmbrand over de christenen in Rusland in het Westen verspreidt, zijn volgens dr Hebly onjuist. Wurmbrand zou aantallen gevangenen christenen kunnen noemen, die volgens anderen uit de lucht gegrepen zijn.

Ik ben geneigd aan te nemen, dat Wurmbrand te veel (en te eenzijdig) gericht is op de ondergrondse kerk en op gelovigen die zich zeer extreem opstellen. Hij heeft daarin te weinig oog voor de bovengrondse, officiële kerken. Maar gaat dr Hebly niet iets te veel uit van de gegevens van de bovengrondse kerk? Er zouden wel eens meer gevangenen christenen kunnen zijn in Rusland, dan hem officieel bekend geworden is. Hij geeft in zijn boek (blz. 96, 208) zelf toe, dat er ondergrondse kerken in Rusland bestaan en dat het bijzonder moeilijk is om daar gegevens over te krijgen.

■ Hebly of Wurmbrand? Nee!

Het nieuwe boek van dr Hebly geeft meer informatie over het leven van de protestantse christenen in Rusland, dan Wurmbrand ooit gedaan heeft. Ik heb meer aarzelingen gekregen over Wurmbrands optreden, dan ik aanvankelijk geneigd was aan te nemen.

Het is moeilijk om over deze zaken een oordeel te vormen. Voor mij gaat het dan ook niet om de vraag of Hebly of Wurmbrand gelijk heeft.

Het gaat om onze medegevangenen in Rusland. Om hun weg van strijd en lijden.

Dit is voor ons een oewetenszaak. Wat doen wij daaraan?

Er zijn komitees, het Ned. Bijbelgenootschap en andere instellingen, die zich voor dit werk inzetten.

Dr Van den Heuvel, algemeen sekretaris van de N.H. Kerk zei onlangs voor de t.v., dat wij, wanneer wij met juiste informatie en met efficiënte middelen werken, het aantal gevangenen christenen in Rusland kunnen minimaliseren.

Daarom: een gewetenszaak!

De periode waarin Nijhoff leefde

Over het algemeen wordt Nijhoff beschouwd als een dichter die tussen de oude en de moderne tijd in staat.

„Toen de eerste wereldoorlog uitbrak, was Nijhoff net 20 jaar. Er zal thans wel niemand meer zijn die niet inziet dat in dat rampjaar 1914 de afgrond open sloeg (of wellicht beter nog: als door de oorlogsbliksem in schel licht werd gezet) die twee tijdperken zou scheiden: de ene levenswijze en wereldbeschouwing, de veilig burgerlijke, werd plotseling verleden tijd; een andere, voorlopig chaotische, zoekende en vitalistische modus brak aan... Van de oudere generatie vervreemd door de nieuwe wereld, en van de nieuwe jeugd vervreemdend door ingewortelde, rijke en rustige cultuur, behoorde Nijhoff tot de kleine uitstervende groep eenzamen die zingen van oude gevoelens en verlangens in door het modernisme aangevreten vormen.”⁶⁾

Literatuurhistorici spreken over het evenwicht van traditie en vernieuwing dat het werk van vele jongeren omstreeks 1920 kenmerkt.⁷⁾

Bij Nijhoff zal de vernieuwing sterker blijken door te werken. Weer anderen wijzen op twee aspecten die Nijhoff typeren, nml. zijn harde zakelijke werkelijkheidszin (typisch voor de na-oorlogse generatie) en zijn zeldzame vormbeheersing en vermoed-sceptische overbewustheid die aan de voor-oorlogse generatie herinneren.⁸⁾

Hoe het ook zij, Nijhoff heeft de ingrijpende cultuurromwenteling die na de eerste wereldoorlog zich ook in Nederland op velerlei gebied deed gelden, diep doorleefd en hij heeft er niet zelden tegen gestreden. De geestelijke nood waarin de mensheid verkeerde ging hem niet alleen ter harte. Het zal blijken dat Nijhoff zijn poëzie aan de nieuw ontstane maatschappijstructuur en het nieuwe mensdom heeft willen aanpassen.

Omstreeks 1925/26 kritiseert Nijhoff in een letterkundig bijvoegsel van de NRC de poëzie van het Duitse Expressionisme, die hij als „valse profeten pathetiek” betitelt, „waarmee een nieuwe übermenschliche mensheid, 'n 'menschheidsdämmerung' werd aangekondigd”.

Wat het politieke engagement van deze Expressionisten betreft — Nijhoff had slechts verachting voor hun modieuze en wisselende voorkeuren en denkbeelden. Vooral echter als dichter had hij kritiek en deze stak hij niet onder stoelen of banken. Het onderwerp van deze poëzie is zelf een chaos, meent hij, een hypothese van voorwereldlijke primitieve en naakte passie, waarmee gepaard ging een wil tot onbewustheid, uitgedrukt in verzen die bijna programmatisch embryonaal bleven. Nijhoff neemt stelling tegen deze poëzie die een rauwe kreet wilde zijn, als van een holbewoner, brutaal en vleselijk. Hij wijst de voorliefde van de Expressionisten⁹⁾ voor het toeval, de spontaneïteit van het moment als creatieve mogelijkheid af, omdat hij er teveel poëtische onbewustheid in ontdekte die hij als toestand van barbaarse verdierlijking aan de

kaak stelde.

Maar dat blijft het niet bij. Fundamenteel is zijn kritiek op het Dadaïsme¹⁰⁾, wier beweging hij zag als een directe Godverzaking. „Het door mensen gecreëerd universum werd gelijkgesteld, ja verheven boven het goddelijke universum” schrijft Nijhoff tien jaar later in zijn lezing over eigen werk.

Toch is het Expressionisme en het Dadaïsme slechts een graad-meter voor de teleurstelling en de wanhoop die de menselijke onmacht tegenover de techniek — met name als oorlogsmachinerie — had teweeggebracht. Niemand minder dat prof. J. Huizinga, met wie hij correspondentie onderhield, en sonnetten aan opdroeg, had Nijhoff het alomene faillissement van culturoidalen bitter doen voelen. „De analyse van het geestelijk lijden onzer dagen” is als ondertitel voor zijn werk „In de schaduw van morgen” z.i. treffend juist getypeerd.

„... het geestelijk deel van de crisis, het idealen-faillissement, is definitief. Geen denken aan, dat dingen als geloof, schoonheid, natuur, ooit nog als toevluchtsoorden, anders dan voor de ingekeerde enkeling, zullen dienstdoen. De mens als massa kent deze begrippen geen leidraad-gevende waarde meer toe en zal daar niet op terugkomen.”¹¹⁾

Voorliefde voor de middeleeuwse kloostercultuur is Nijhoff bepaald niet vreemd geweest.

Het is tenslotte de techniek die alles reproduceerbaar heeft gemaakt, zodat er meer op kwantiteit dan op kwaliteit gelet zal worden. Alles komt binnen ieders bereik. De perfecte formule echter kan geen duurzaam materiaal scheppen, brengt geen ritme in het leven.

Nijhoff drukt dat plastisch uit als hij zegt dat zijn ziel geen weerstand ontmoet, nergens materiaal voelt, maar overal als een geest doorheenglijdt. De solide bodem ontbreekt en zelfs de moderne organisatievorm die in het detail zo perfect functioneert, hangt als los zand aan elkaar.

Het verschil met vroeger is niet

zozeer dat het leven toen minder smartelijk was. Men heeft altijd een zware tol voor de vrijheid moeten betalen sinds het eten van de boom der kennis. Idealen echter bestonden en men geloofde er in. Zij waren het die het leven draaglijker maakten. Wat Nijhoff het meest kwelt in de moderne cultuur is het feit dat deze idealen onherroepelijk verloren zijn gegaan en dat de mensheid haar volstreekte zelfbestemmingsrecht in een pijnlijk bewustwordingsproces zal moeten accepteren. De technisch perfecte structuur die de mens over de wereld heeft aangelegd is onontkoombaar en volgens Nijhoff moet de menselijke ziel worden aangepast aan hetgeen de menselijke techniek schijnbaar argeloos tot stand heeft gebracht. Nu is het merkwaardige dat het juist de kunst is, die volgens Nijhoff in dit bewustwordingsproces een grote rol kan spelen.

„De poëzie moet voor de toekomst werken, d.w.z. zich de toekomst als reeds bestaand indenken en daar als het ware voor de menselijke ziel kwartier maken.”¹²⁾

Nijhoff die zich terdege bewust is geweest van zijn maatschappelijke taak, juist waar het de poëzie betrof, koos op dat ogenblik voor de taalstudie.

Hij zag zichzelf als een monnik, als een soldaat, die temidden van een ontwortelde cultuur de grondregelen der poëzie wilde bestuderen, daarbij een vaste orde en discipline voor ogen hebbend. Het moest geen kunst zijn om de

mensen in slaap te wiegen, of hun het spiegelbeeld van een verlorengedane cultuur voor (dromerige) ogen te houden. Geen kunst als troost, maar als een medium om de nieuwe orde leefbaar te maken. Nijhoff vergelijkt zichzelf daarbij met een figuur als Johannes de Doper in de woestijn, ascetisch levend en ervan overtuigd dat er na hem iemand zou komen, waardiger dan hijzelf.

⁶⁾ W. L. M. E. van Leeuwen in „Nederlandse auteurs van vijf generaties”. De Haan, Hilversum 1967, pag. 120-124.

⁷⁾ Dr C. G. N. de Vooy en dr G. Stuiveling in „Schets van de Nederlandse letterkunde”. Wolters-Noordhoff, Groningen 1971, pag. 191 e.v.

⁸⁾ Bijvoorbeeld Rijpma in „Kort overzicht der Nederlandse letteren”. Wolters, Groningen 1958 (19e druk), pag. 91-92; maar ook dr J. C. Brandt Corstius in „Geschiedenis van de Nederlandse literatuur”. Het Spectrum, Utrecht 1959, pag. 232 e.v.

⁹⁾ Het expressionisme richtte zich vooral in Duitsland aan het begin van de 20e eeuw als een mystiek-religieuze protest tegen al het logisch-analytische in onze generaliserende wereld: de aller individueelste emotie werd maatstaf aller dingen.

¹⁰⁾ Het Dadaïsme ontstond tijdens de 1e Wereldoorlog als een shockerend protest tegen al het normatieve in kunst en samenleving, waarbij de chaos en het destructieve tot leidend beginsel werd verheven.

¹¹⁾ Nijhoff in „Lees maar, er staat niet wat er staat”, Bert Bakker/Daamen N.V., Den Haag 1970 (6e druk), pag. 18.

¹²⁾ Ibid. pag. 19.

(vervolg van pagina 161)

HET UUR DER WAARHEID

blad” was om de schaamte der confessoinele partijen te bedekken! — Den Uyl heeft op een geref. jongelingsvereniging gegaan; dat verloochent zich trouwens bij hem nooit! De confessionelen vroegen na de fijngevoelige opmerking van Den Uyl aan Burger om een gesprek. Maar dat werd nota bene geweigerd. Op 19 febr. krijgt Burger ondanks zijn hondse manier van doen toch nog het confessionele regeringsprogramma. De confessionelen lieten om der wille van de zaak heel veel over zijn kant gaan. Ze bepaalden evenwel dat Burger dat programma niet mag gebruiken. Er mocht uiteraard alleen over gesproken worden in een samenkomst van de fracties waarin deze elkaar als **gelijkwaardige partners** zouden ontmoeten. Burger lapte de gestelde voorwaarde evenwel aan zijn laars en constateerde publiek dat op grond van de programma's „progressieven” en „confessionelen” best kunnen samenwerken. Dat wil zeggen: Hij bleef de confessionele partijen als zodanig **negeren**. Hij wilde hen **als zodanig** niet erkennen. En daarom wilde hij met hen **als zodanig** niet onderhandelen. Wat hem betrof scheurde hij, als echte PvdA-man ze uit elkaar en maakte hij ze kapot.

Op 23 febr. — en dat was voor de confessionele partijen een goede dag — verklaarden de KVP- en de CHU- en de ARP-fracties dat ze een progressief kabinet van de makelij Den Uyl-Burger niet konden gedogen! Van alle confessionele kamerleden verklaarden alleen Aantjes en Boersma niet per se tegen een progressief kabinet te zijn. Maar daarna ging het met de confessionelen pijlsnel bergafwaarts. Er volgde een eindeloos gemodder. Nog één keer verklaren de drie confessionele fracties geen mogelijkheid te zien tot medewerking van het gezelschap van Den Uyl en Burger. Maar als Burger zijn werk staakt verschijnen Van Agt en Albeda op het toneel. Tilanus wil in ieder geval een zevende ministerszetel en zakelijk reëel overleg! Maar hij krijgt nul op zijn rekwest en „haakt” dan „af”. De formatie gaat dan snel naar het eind.

Op 5 mei zetten de AR-fractie en die van de KVP het sein op „groen”. Dat wil zeggen: ze geven hun geestverwanten hun fiat voor de deelname aan het nieuwe kabinet. Wat de AR-fractie betreft was dat een tragi-komische en zielige farce. Want hun mannen hadden zich al voor meer dan twee maanden laten strikken voor het anti-democratische avontuur! Nu is het gordijn gevallen.

Ik meen iets van de geschiedenis der AR-partij te kennen. En dan moet ik zeggen dat ze nu door eigen schuld een dieptepunt heeft bereikt dat in haar historie zijn weerga niet kent. Den Uyl heeft naar waarheid gezegd dat de situatie in de ARP **rot** is en zij van boven tot beneden is **gespleten**. En op dat moment verdwijnt — terecht — Biesheuvel, en neemt de voorzitter van de partij dr Veerman de vlucht naar de post van staatssecretaris! Wat moet van dit alles het einde zijn?

Kerknieuws

Zuid-Limburg — We weten dat vele broeders en zusters de kerk van Maastricht een goed hart toedragen. Dat hebben we vooral de laatste jaren met blijdschap gemerkt aan de financiële steun die we uit het hele land ontvingen. We willen u wijzen op nog een mogelijkheid deze gemeente te steunen. Als u van plan bent van betrekking te veranderen of in de omstandigheid verkeert overgeplaatst te kunnen worden denkt u dan ook eens aan Zuid-Limburg als vestigingsmogelijkheid. U bent van harte welkom! Enige informatie over de kerk: kleine gemeente (65 zielen), de leden wonen voornamelijk in Maastricht, de regio Sittard-Geleen en in Heerlen. Over Zuid-Limburg (soms met de nare term „het donkere zuiden” aangeduid): natuurschoon, zonnig, historie, kleine afstanden en met een kleiner woningprobleem dan elders in het land. Tenslotte nog iets voor de medewerkers van het C.B.S. en van andere in de toekomst over te plaatsen ijksten: de afstand Heerlen-Maastricht is 22 km. Verdere inlichtingen bij G. P. Clement, Steinerbos 7, Stein, tel. (04495) 2961. Na ca. 1 juni a.s. Dr. Schaepmanlaan 85, Beek (L.).

STUDENTENLEVEN

Sola Scriptura

Voor het studentendispuut „Sola Scriptura”, uitgaande van de „Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato”, hoopt op D.V. 23 mei a.s. om 19.30 uur in gebouw Cuna, Nieuwe Gracht 32 te Utrecht, mevr. A. Rijken-Hoevens te spreken over het onderwerp „Vragen met betrekking tot kerk en sociologie”.

In grote dank aan onze God hopen wij op 4 juni a.s. te herdenken dat wij vijf en twintig jaar getrouwd zijn.

Gaarne zullen wij vrienden en bekenden ontvangen op een receptie D.V. zaterdag 26 mei a.s. van 4.00-5.30 uur n.m. in het M.O.C.-Gebouw, Lindenlaan 75 Amstelveen-Zuid.

H. J. van der Kwast
A. M. van der Kwast-
Bontekoe

Amstelveen,
Pruimenlaan 164

Vandaag hebben we dankbaar feest gevierd, omdat Vader en Moeder, Opa en Oma,

G. J. LAKERVELD
en
F. LAKERVELD-VOS

18 mei 1973 40 jaar getrouwd zijn.

We bidden de Here dat Hij ook in de komende jaren het licht van Zijn aanschijn over hen zal verheffen (Ps. 4:7), zoals Hij dat tot nu toe gedaan heeft.

Oost-Raven, 12 mei 1973.

Jan en Janty Lakerveld-
de Jong
Bert, Jouke, Rik en Arthur
Joop en Cobie Scheltens-
Lakerveld
Alexander, Tjarda en Guido
Harry en Tonny Lakerveld-
van Willigen
Annemarijke en Harriette
Hans en Ida van den Brink-
Lakerveld
Karen, Martijn en Michiel

Ingegaan tot de rust, die overblijft voor het volk van God, onze broeder

Harm Oldenhof

op de leeftijd van 82 jaar.

Wij zijn de Heere dankbaar voor het vele goede dat wij in onze overleden broeder hebben ontvangen. Openbaring 14 vers 13.

Namens de Kerkeraad
van de Vrijg. Geref. Kerk
Enschede-Zuid:
Ds C. Bakker
W. Kiers

Enschede, 11 mei 1973

Te huur:
WOONGEDEELTE VAN
BOERDERIJ

nabij Ten Post (Gr.)
Telef. 05902-1266.

Drukkerij »Steenbergen«

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukwerk

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

NEEDE (Gelderse Achterhoek)

Het bestuur van de Chr. Nat. School te Neede vraagt met ingang van 1 augustus of zo spoedig mogelijk daarna

een onderwijzeres

voor klas 1 (speelleerklas)

Wij willen graag een onderwijzeres die behoort tot de Geref. Kerk (Vrijg. buiten vrband). Neede heeft goede verbandingen o.a. met En-We kunnen U een geschiede en Zutphen, deelte van een huis aanbieden (2 kamers, grote keuken en douche). Met eigen ingang. Moet U nog examen doen dan verzoeken wij U toch te solliciteren. De samenwerking met de kleuterschool is uitstekend.

Hebt U belangstelling voor een bepaald vak dan kunt U dat ook in de hogere klassen geven.

Inlichtingen bij en sollicitaties aan het hoofd der school H. H. Akuis, Borculoseweg 129, Neede, tel. 05450-1341.

Te huur aangeboden
aan de rand van
Eindhoven

GROOT COMFORTABEL
HUIS

6 slaapkamers.
Van 30-6 t.m. 20-7.
Huur f 175,— per week.

Tel. 040 - 430317.

De trouwe Verbondsgod op Wien zijn gehele leven gericht was, heeft tot Zich genomen onze geliefde man, vader, groot- en overgrootvader

HARM OLDENHOF

Echtgenoot van Renske Menger
eerder weduwnaar van Aukje de Vries

op de leeftijd van 82 jaar.

Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben,
zoo zult gij waarlijk vrij zijn.
Joh. 8:36

Enschede: R. Oldenhof-Menger
Eibergen: G. Hobbelink-Oldenhof
M. Hobbelink
Enschede: M. Langman-Oldenhof
H. J. Langman
J. Oldenhof
A. Oldenhof-Smeding
Rotterdam: D. Klos-Oldenhof
S. Klos
Enschede: A. Post-Oldenhof
T. Post
W. Rook-Oldenhof
H. Rook
J. Luiten-Oldenhof
Klein en achterkleinkinderen

Enschede, 11 mei 1973
Oliemolensingel 58

De begrafenis heeft dinsdag 15 mei op de Oosterbegraafplaats plaats gevonden.

Uitgave van het Gereformeerd Landelijk Jeugdcomité ten dienste van de Gereformeerde jeugdverenigingen.

Inhoud:

Nadruk zal vallen op de schetsen
Bijbelstudie, waarvan er per nummer
steeds 2 worden opgenomen.
Voorlopig over 1 Petrus en de Psalmen.

Bijdragen over actuele onderwerpen.

Het meinummer van Verkenning staat in het teken van de vrede. (31 mei landelijke jeugddag te Wezep)

Sprekers:

Ds. Z.G. van Oene, C. Huizinga, J.P.M. Rietkerk.

Verkenning moet aan het denken en studeren zetten en stimuleren tot eigen activiteit.

Abonnementenprijs:

voor particuliere abonnees f.10,- per jaar.

Coöp. Raiffeisenbank Bunschoten-Spakenburg

Bankrekeningnummer 31 14 06 505

Postgironummer 292315

t.n.v. G.L.J.C. Marjan Erkelens Veenestraat 86

Bunschoten-Spakenburg

Redactieleden

Ds H. Amelink
Ds G. Janssen
Drs H. de Jong
D. W. L. Milo
Prof. C. Veenhof
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink,
Lekdijk 82 b,
Langerak (Z.-H.)
Tel. 0 1843 - 232

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Slotlaan 220, Zeist.
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementenprijs:

f 20,— per jaar

(bij vooruitbetaling)

Buitenland: Europa

en zeepost f 30,—;

Lichtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie

Rotterdamse Rijweg

174, Rotterdam-8

Tel. 010 - 153535

Giro 40.49.45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.